

УДК: 339.94(477:438)
JEL Classification: O5

В. В. РЕЗНІКОВ,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Ю. О. ЄЛФІМОВА,
бакалавр з міжнародних економічних відносин,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Співпраця між Україною та Республікою Польща: економіко-дипломатичний аспект

Стан та перспективи економіко-дипломатичних відносин між Україною та Республікою Польща досліджено шляхом аналізу документів, пов'язаних із дипломатичною та економічною співпрацею між двома країнами після здобуття ними політичної незалежності, а також статистичних даних про взаємну торгівлю товарами і послугами та взаємні прями інвестиції.

Ключові слова: співпраця, дипломатія, торгівля товарами, експорт, імпорт, інвестиції.

Постановка проблеми. Республіка Польща є не тільки одним із західних сусідів, а й стратегічним партнером України, з яким Україну поєднують довгі роки співпраці. Серед країн Центральної та Східної Європи, які входять до Європейського Союзу (ЄС), це найбільш послідовний та дієвий партнер України. Після проголошення незалежності обидві країни вийшли на новий рівень відносин, які набули іншого характеру в умовах членства Польщі у ЄС.

Україна у своїх прагненнях до європейської інтеграції бачить у Польщі надійного економічного і політичного партнера. Тому факти і статистичні дані, що відображають якісні та кількісні аспекти українсько-польських відносин, мають бути предметом постійного моніторингу та аналізу, що допоможе своєчасно вирішувати проблемні моменти у відносинах цих країн.

Метою статті є аналіз стану та перспектив економіко-дипломатичних відносин між Україною та Республікою Польща.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням питань співпраці між Україною та Польщею займалися А. Киридон, О. Біланюк, О. Євсюкова, О. Єлсієва, К. Кондрачюк, В. Гевко, С. Стоєцький, Н. Павліха, В. Корчун, Я. Опуркевич, М. Яцків та інші.

Вклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах дипломатія є складовою та органічною частиною зовнішньої політики будь-якої держави. Зовнішня політика країни визначає цілі та завдання дипломатії, яка являє собою сукупність практичних заходів, а також форм, засобів і методів, що використовуються для її реалізації. Дипломатія і зовнішня політика складають єдине й неподільне ціле, дві сторони одного й того ж процесу. Розвиток міжнародних, у тому числі економічних, відносин сприяє залученню у цю сферу нових галузей суспільної діяльності [13].

З розвитком спеціалізованих міжнародних відносин дипломатична діяльність стала набувати рис міждержавного регулювання економіки та реалізації зовнішньоекономічної політики держави. З'явилося таке поняття як "економічна дипломатія", яке також має велику кількість трактувань. З одного боку, її визначають як досягнення економічних цілей засобами дипломатії, незалежно від того, вдається вона чи ні до економічних важелів заради їх досягнення [5, с. 52], з іншого – як діяльність з реалізації національних економічних інтересів на світовій арені та захисту економічної безпеки дипломатичними методами [9, с. 35].

Основи нової моделі українсько-польської співпраці закладено у 90-х рр. XX ст., чому сприяли, насамперед, геополітичні зміни, які відбулися в Європі: завершення "холодної війни", припинення існування системи Варшавського договору, розпад Радянського Союзу, здобуття Україною та Польщею політичної незалежності. Вста-

новленню новноцінних відносин сприяли також чинники географічного, історичного, культурного, економічного та політичного характеру, зокрема геополітичне розташування, територіальна близькість, економічпї та культурпї зв'язки, взаємний інтерес до співпраці. У жовтпї 1990 року було підписано українсько-польську Декларацію про дружбу і співпрацю, яка мала всі ознаки міждержавного договору: вона закріпила непорушність кордону між країнами і констатувала відсутність територіальних претензій між сторонами. Республіка Польща була фактично першою країною, яка офіційно визнала державну незалежність України 2 грудня 1991 року. За часи незалежності України відносини між двома державами трансформувалися в тісну політичну, економічну, наукову та культурну співпрацю [3].

Подальшому розширенню двосторонніх відносин між країнами сприяла Декларація про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин від 13 жовтня 1993 року. Нею передбачено заснування торговельних представництв, що виводило економічпї відносини між двома країнами-партнерами на новий рівень, а також конкретно визначено торговельно-економічні завдання в рамках співпраці.

Базовим документом українсько-польської співпраці є Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співпрацю, який підписаний під час візиту Президента України Л. Кравчука до Польщі 18 травня 1992 року й набув чинності 30 грудня 1992 року. Того ж 18 травня 1992 року підписано низку домовленостей та угод міжгалузевого рівня, у тому числі таких, що безпосередньо спрямовані на створення договірно-правової бази українсько-польських торговельно-економічних відносин, зокрема про:

- про економічну й науково-технічну співпрацю;
- про економічну, науково-технічну та виробничу співпрацю між міністерствами сільського господарства України та Польщі;
- про пункти пропуску через державний кордон;
- про міжнародні автомобільні перевезення.

Як результат, обсяг торгівлі товарами між Україною та Польщею значно зріс у 1992 році порівняно з попередніми роками [1].

Вступ Польщі до ЄС створив для України нову реальність: серед його членів уперше з'явилася країна, яка підтримувала й лобювала український курс на членство в ЄС, а також у НАТО. Водночас постала потреба істотної модернізації структури та наповнення політичного діалогу між Україною та Польщею. Так 2005 рік було проголошено роком України в Республіці Польща. За участі Президента України Україною й Польщею було підписано угоди про академічне визнання документів про освіту та наукові ступені і про співпрацю у сфері інформатизації. Це надало поштовх розширенню торговельно-економічних та науково-технічних зв'язків між двома країнами, транскордонної співпраці в рамках створених у середині 1990-х рр. єврорегіонів "Карпати" і "Буг".

Водночас практично у всіх сферах двосторонніх відносин позначилися проблеми, пов'язані зі входженням Польщі до Шенгенської зони. Це зумовило нові процедури й правила перетину українсько-польського кордону й, відповідно, створювало додаткові труднощі для розвитку й оптимізації співпраці між двома країнами. Разом із тим Польща пішла на максимальне спрощення усіх адміністративних процедур, а також заявила, що й надалі наполягатиме на спрощенні візового режиму між ЄС та Україною [6]. Тому зараз ми знаходимось на шляху лібералізації візового та торговельного режиму до країн ЄС.

Одним із головних документів, що регулює відносини між Україною та Польщею у економічпї сфері, є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про економічну співпрацю, підписана 4 березня 2005 року і ратифікована Верховною Радою України 15 березня 2005 року. Угода передбачає сприяння розвитку взаємовигідної економічної співпраці в усіх галузях і секторах економіки на принципах рівності і взаємної вигоди відповідно до законодавства держав – договірних сторін.

28 лютого 2006 року Президенти України та Польщі підписали першу спільну декларацію про розвиток співпраці в галузі енергетики. Співпраця в галузі енергетики – це саме те, що у майбутньому могло б добре розвиватися, дуже сильно поєднало б економіки двох країн та надало б Україні необхідну диверсифікацію джерел енергії [8].

Важливим напрямком розвитку двосторонніх відносин стало ініціювання Польщею активізації східного вектора в політиці ЄС. Так, у 2008 році під час зустрічі міністрів закордонних справ ЄС, Польщі і Швеції було представлено загальну пропо-

зицію щодо поглиблення східного напрямку політики ЄС, яка отримала назву “Східне партнерство ЄС” (СП). Ініціатива СП адресована шести країнам – Україні, Молдові, Грузії, Азербайджану і Вірменії, а також передбачає технічну й експертну співпрацю з Білоруссю. Тобто це конкретний інструментарій, який дозволяє ЄС реалізовувати інтеграційні проекти на теренах визначених країн.

На перспективності економічної співпраці між Україною та Польщею було наголошено в рамках проведення Першого Міжнародного інвестиційного форуму “Україна: нові можливості” (22–24.04.2008). У рамках роботи форуму проведено 9 тематичних секційних засідань з питань енергетики, діяльності місцевих органів влади, розвитку інфраструктури, сільського господарства, принципів програми “Східне партнерство”. Цього ж року було підписано низку інших договорів, що регулюють правила перетинання кордону. У результаті експорт українських товарів до Польщі за 2008 рік збільшився на 143% порівняно з попереднім роком, що свідчить про позитивний вплив зазначених заходів [10].

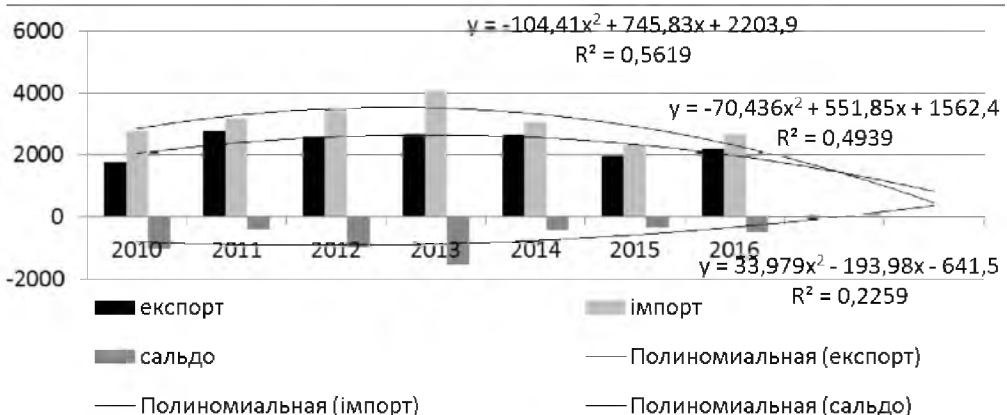
Станом на 2017 рік, договірно-правова база між Україною та Республікою Польща налічує 129 чинних міжнародних договорів та регулює переважну більшість напрямків українсько-польської співпраці, серед них 5 міждержавних та понад 40 міждержавних угод. Важливою складовою українсько-польської співпраці є двосторонні домовленості між суб’єктами адміністративно-територіального устрою України та Республіки Польща, яких загалом налічується понад 470, що забезпечує належний розвиток двосторонньої співпраці на рівні стратегічного партнерства [11].

Від часу входження Польщі до ЄС відносини між Україною і Польщею наповнилися новим змістом, посилилась її ролі як адвоката й лобіста євроінтеграційного та євроатлантичного курсу України. Це знайшло прояв, з одного боку, у підтримці ідей України, з іншого – у виробленні та реалізації конкретної програми співпраці ЄС із країнами Східної Європи [7].

Влітку 2015 року пост президента Республіки Польща посів Анджей Дуда. В Україні багато хто сприйняв його перемогу з ентузіазмом. Під час своєї виборчої кампанії А. Дуда кілька разів говорив про необхідність польської підтримки для України. А за словами політолога В. Фесенка, між провідними політичними силами Польщі існує консенсус із приводу стратегічного характеру українсько-польських відносин, підтримки Польщею євроінтеграційних прагнень України, тому ніяких змін у цьому плані не відбудеться [12].

Польща є найбільшим торговельним партнером України серед країн Центральної та Східної Європи. Обсяг українського експорту товарів до Польщі у 2015 році склав 2158,1 млн дол., що на 25,2% менше в порівнянні з 2014 роком. Обсяг імпорту Україною товарів із Польщі у 2015 році склав 2420,9 млн дол., що на 24,3% менше у порівнянні з минулим роком. Негативне сальдо України у зовнішній торгівлі товарами з Польщею у 2015 році склало 262,8 млн дол. (рис. 1) [2].

Динаміку торговельних відносин України з Республікою Польщею за останні п’ять років відображено на рис. 1.

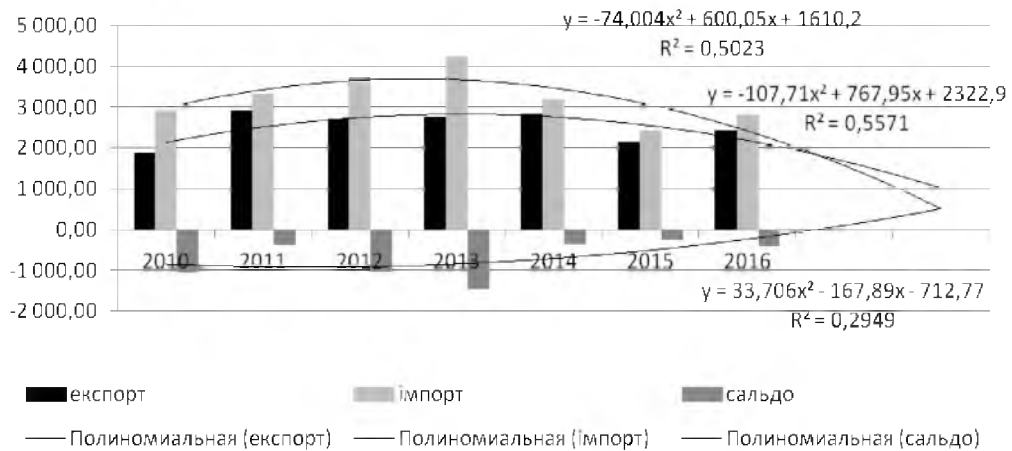
Рис. 1. Торговля товарами між Україною та Республікою Польща (млн дол.)

Джерело: [2]

Слід відзначити зростання протягом 2016 р. обсягів двосторонньої торгівлі товарами – товарооборот України з Республікою Польща збільшився у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р. на 13,7% і склав 4892,9 млн дол. Експорт українських товарів до Польщі у 2016 р. становив 2200,2 млн. дол., тобто зріс на 11,3% у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р., а імпорт польських товарів до України – 2692,7 млн дол., тобто збільшився на 15,9% у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р. Від’ємне сальдо України у зовнішній торгівлі товарами з Польщею у 2016 р. склало 492,5 млн дол. Як видно з рис. 1, це сальдо було від’ємним протягом усього періоду дослідження. Падіння обсягу торгівлі України з Польщею спостерігалось з 2013 року з початком “української кризи”, та вже у 2016 році, з оздоровленням економіки України, товарообіг між двома країнами збільшився.

Основними групами товарів українського експорту до Польщі у 2016 році були: чорні метали (19,3%); електричні машини (12,5%); руди, шлаки і зола (8,8%); деревина і вироби з деревини (8,5%). У товарній структурі українського імпорту з Польщі переважали: палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (15,9%); пластмаси, полімерні матеріали (9,2%); електричні машини (8,8%); реактори ядерні, котли, машини (8,7%); засоби наземного транспорту, крім залізничного (3,6%) [2].

Динаміку торгівлі послугами між Україною та Польщею надано на рис. 2.

Рис. 2. Торговля послугами між Україною та Польщею (млн дол.)

Джерело: [2]

Як видно з рис. 2, обсяги торгівлі послугами між Україною та Республікою Польща за результатами 2016 року у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року збільшилися на 27,7% і склали 358,4 млн дол. Рівень українського експорту послуг до Польщі у 2016 році становив 224,1 млн дол., збільшившись на 23,2% порівняно з попереднім роком, а польського імпорту до України – 134,3 млн дол. (збільшення на 36,1%).

Основними видами експортних послуг України у 2016 році були: переробні (41,8%), транспортні (30,4%), інформаційно-телекомунікаційні (11,9%), ділові (7,9%) та туристичні послуги (4,2%). В імпорті переважали: транспортні (44,6%), ділові (14,4%), фінансові (7,4%), інформаційно-телекомунікаційні (8,3%) та туристичні послуги (8,3%) [2].

Одним з найважливіших напрямків співпраці між Україною та Польщею є інвестиційне партнерство. В Україні успішно працюють підприємства і банки з польським капіталом: фабрика будівельної кераміки “Церсаніт”, фабрика паркету “Барлінек”, меблева фабрика “Новий Стиль”, фабрика упаковки “Кен-Пак”, фабрика автозапчастин “Інтер-Гроклін”, фабрика металообробки “Полімекс-Мостосталь”, банки “Кредо”, “Плюс-банк” та інші. Також було підписано меморандум про взаєморозуміння між польським “Bank Gospodarstwa Krajowego” і Державним експортно-імпортним банком України.

Українські інвестори також беруть активну участь у розвитку польської економіки. Зокрема, український капітал широко представлений у Польщі такими підприєм-

ствами: Варшавський автомобільний завод (інвестор – “Авто-ЗАЗ”), металургійний комбінат “Гута Ченстохова” (інвестор – корпорація “Індустріальний союз Донбасу”), суднобудівний завод “стічні Гданську” (інвестор – “ІСД”), “Гута поку” (інвестор – “Приват”), завод освітлювальних приладів “Геліос” (інвестор – “Іскра”), переробний завод “Т. В. Fruit Dwikozy” (інвестор – компанія “Т. В. Fruit”) та інші [4; 11].

На рис. 3 показано динаміку українсько-польської інвестиційної співпраці, яка оцінювалась за співвідношенням між прямими інвестиціями з Польщі в економіку України та прямими інвестиціями з України в економіку Польщі.

Рис. 3. Динаміка українсько-польської інвестиційної співпраці (млн дол.)

Джерело: [2]

За даними Держстату України, протягом 2016 р. сума прямих польських інвестицій, вкладених в економіку України, становила 25,8 млн дол., що складає 1,3% від загального обсягу іноземних інвестицій в Україну.

Впродовж 2016 р. найбільші обсяги польських інвестицій залучено у такі види економічної діяльності: фінансова і страхова діяльність (45,5%); промисловість (33,5%); оптово-роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (9,7%); сільське, лісове та рибне господарство (3,9%); адміністративне та допоміжне обслуговування (1,8%) [2].

Попри відтік польського капіталу, який можна спостерігати впродовж останніх 6 років, на сьогоднішній день в Україні успішно працюють такі підприємства і компанії з вагомими польськими інвестиціями: фабрика будівельної кераміки “Церсаніт”, деревообробна фабрика “Барлінек”, меблева фабрика “Новий Стиль”, фабрика упаковки “Кен-Пак”, фабрика автозапчастин “Інтер-Гроклін”, завод металообробки “Полімекс-Мостосталь”, підприємство з виробництва фарб “Снежжа-Україна”, банківсько-фінансові установи (ПАТ “Кредобанк”, ПАТ “Ідея-банк”, страхова компанія “PZU Україна”), найбільший польський ритейлер “LPP SA” та інші [11].

За даними Держстату України, у 2016 році у польську економіку було вкладено 0,9 млн дол. прямих українських інвестицій, що становить 7,5% від загального обсягу українських інвестицій за кордоном. Втім, за наявною інформацією, обсяг реальних українських інвестицій до Республіки Польща, які з різних причин не враховуються українською статистикою, перевищує 1 млрд дол. [11].

Найбільшими українськими інвестиційними проектами у Польщі є: суднобудівельний завод “Сточне Гданське” та металургійний комбінат “Гута Ченстохова” (інвестор – “ІСД”), “Гута Покуй” (інвестор - група “Приват”), завод освітлювальних приладів “Геліос” (інвестор – “Іскра”), Мазовецький сироварний завод “Ostrowia” (інвестор – група компаній “Milkiland”), плодопереробний завод “Т.В. Fruit Dwikozy” (інвестор – компанія “Т. В. Fruit” (власник торгівельної марки “Яблуневий дар”)) [2; 11].

Висновки. Проведений аналіз українсько-польської дипломатичної співпраці після здобуття обома країнами політичної незалежності, а також статистичних даних про взаємну торгівлю товарами та послугами, інвестиційну співпрацю показав, що обидві країни мають значний потенціал співпраці у різних галузях. На дипломатичному полі Республіка Польща є найактивнішим захисником і лобістом євроінтеграційного та євроатлантичного курсу України. Що стосується взаємної торгівлі, то якщо з 2014 року взаємна торгівля товарами зменшувалась, то після початку оздоровлення української економіки у 2016 році спостерігається її зростання. Утім взаємна торгівля послугами є менш розвиненою, ніж торгівля товарами. Значна асиметрія на користь польських інвесторів має місце в українсько-польській інвестиційній співпраці, а також спостерігається зменшення інвестицій у обох напрямках у останні роки.

Список використаних джерел

1. Гроть А., Прокопчук К. Генезис польсько-українських міждержавних економічних відносин [Електронний ресурс]. URL: <http://www.stattionline.org.ua/histori/113/21115-genezis-polsko-ukra%D1%97nskix-mizhderzhavnix-ekonomichnix-vidnosin.html>
2. Державна служба статистики. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Євсюкова О.В. Україна та Польща: спільні стратегічні пріоритети в процесі історичних реформаций // Інвестиції: практики та досвід. 2013. № 1. С. 68–73.
4. Єлісеєва О. Стан та тенденції розвитку торгівельно-економічних відносин України та Польщі // *Zeszyty Naukowe WSEI seria: EKONOMIA*. 2014. № 8. С. 199–208.
5. Каррон де ля Каррьер Г. Экономическая дипломатия. Дипломат и рынок // Пер. с фр. М.: Российская политическая энциклопедия, 2003. 296 с.
6. Киридон А. Україна-Польща: сучасний стан і перспективи узгодження зовнішньополітичних орієнтирів // *Історія України*. 2012. № 13–14. С. 3–9.
7. Киридон А. Українсько-польські відносини: “нова ера” співпраці // *Україна-Європа-Світ: зб. наук праць*. 2010. С. 128–135.
8. Климець Н. Співпраця України та Польщі: два роки після розширення ЄС [Електронний ресурс]. URL: <http://eu.prostir.ua/library/1274.html>
9. Мавланов И.Р. Экономическая дипломатия: учеб. пособ. 2-е изд. М.: «Аспект Пресс», 2016. 528 с.
10. Павліха Н. В., Мрчук Ю. В. Українсько-польське економічне співробітництво: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. URL: <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2011/10/25/83/>
11. Посольство України в Республіці Польща: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. URL: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/legal-acts>
12. Тарасенко Н. Перспективи українсько-польських відносин у контексті діяльності новообраного президента Польщі А. Дуди [Електронний ресурс]. URL: http://nbuvipar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1226:ukrajinsko-polski-vidnosini&catid=8&Itemid=350
13. Ryznikov V. Theoretical aspects of diplomacy, its role in international economic reations // *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія “Економічні науки”*. 2013. Том XVI. № 1–2. С. 48–53.

В. В. РЕЗНИКОВ,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Ю. А. ЄЛФІМОВА,
бакалавр міжнародних економічних відносин,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Сотрудничество между Украиной и Республикой Польша: экономико-дипломатический аспект

Состояние и перспективы экономико-дипломатических отношений между Украиной и Республикой Польша исследованы путем анализа документов, связанных с дипломатическим и экономическим сотрудничеством между двумя странами после обретения ими политической независимости, а также статистических данных о взаимной торговле товарами и услугами и взаимных прямых инвестициях.

Ключевые слова: сотрудничество, дипломатия, торговля товарами, экспорт, импорт, инвестиции.

V. V. RYZNIKOV,
PhD (Economics), Associate Professor,
Department for International Economic Relations,
V. N. Karazin Kharkiv National University
YU. O. YELFIMOVA,
Bachelor for International Economic Relations,
V. N. Karazin Kharkiv National University

Cooperation of Ukraine and Republic of Poland: Economic and Diplomatic Aspects

Poland is viewed by Ukraine as a reliable economic and political partner supporting Ukraine's intention to integrate in Europe. Therefore, facts, documents and statistical data reflecting qualitative and quantitative aspects of relations between Ukraine and Poland need to be subject to non-stop monitoring and analysis, to help in finding timely solutions for problematic issues that may occur in these countries' relations. The article's objective is to analyze the performance and perspectives of economic and diplomatic relations between Ukraine and Republic of Poland. The analysis of documents on diplomatic and economic cooperation of the two countries after they gained political independence, and statistical data on trade in goods and services (by category) and investment flows (by data on direct investment from Ukraine to Poland and from Poland to Ukraine) shows that both countries have immense potentials for cooperation in various fields. As regards diplomatic dimension, Republic of Poland is the strongest promoter and lobbyist of the Euro-integration and Euro-Atlantic course of Ukraine. Regarding the economic cooperation, while mutual trade in goods declined in 2014 due to the economic and political crisis in Ukraine, it grew in 2016 with the recovery processes in the Ukrainian economy. Mutual trade in services is less intensive than trade in goods. Analysis of the investment cooperation shows the large asymmetry in favor of Polish investors in Ukraine and the reducing investment in both directions in the latest years.

Key words: cooperation, diplomacy, trade in goods, exports, imports, investment.

Посилання на статтю:

Резніков В. В., Єлфімова Ю. О. Співпраця між Україною та Республікою Польща: економіко-дипломатичний аспект // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. 2017. №3. С. 72-78.